

Actie-toolkit

Juridische info

stap 1 2 3 4

Juridische informatie: Omgevingswet 2023

Wil je aan de slag met jouw idee, actie of project? Maar weet je niet goed hoe en waar je moet beginnen? Kijk dan in de actie-toolkit. Daar vind je handige tips, voorbeelden, handleidingen en direct bruikbare informatie om aan de slag te gaan. Van goed idee naar succesvol resultaat.

Ik wil een probleem aanpakken. Hoe begin ik?

Een goed begin is het halve werk. Kijk daarom eerst naar de volgende stappen. Daarin staan waardevolle tips die je helpen om succesvol te zijn. Bij elke stap hebben we documenten gemaakt met uitgebreide tips en tricks.

Dit zijn ze allemaal op een rij:

Stap 1 - Bereid je voor

Stap 2 - Maak een plan

Stap 3 - Bouw aan je actieve groep

Stap 4 - Kom in actie

milieudefensie
voor veranderaars

Wil je invloed uitoefenen op je omgeving? Informeer je dan goed over het omgevingsrecht en beleid. Bijvoorbeeld door de informatie in dit document te lezen.

Inhoud

1. Wat betekent de Omgevingswet voor jou?

- 1.1 Veranderingen door de Omgevingswet
- 1.2 Nieuwe regels

2. Wat is een omgevingsvisie?

- 2.1 Wat heb je aan de nationale omgevingsvisie?
- 2.2 Wat heb je aan een provinciale omgevingsvisie (POVI)?
- 2.3 Wat heb je aan een gemeentelijke omgevingsvisie?
- 2.4 Invloed op de gemeentelijke omgevingsvisie

3. Wat is een omgevingsplan?

- 3.1 Natuur en milieu in omgevingsplan
- 3.2 Wat kun je met een omgevingsplan?
- 3.3 Invloed op het omgevingsplan
- 3.4 Inhoud van een omgevingsplan
 - a. Functies en regels
 - b. Omgevingsplanactiviteiten
 - c. Lokale maatwerkregels voor milieu belastende (bedrijfsmatige) activiteiten
 - d. Maatwerkregels over bouwwerken
 - e. Gebruiksruimte
- 3.5 Rechtsbescherming: pas op met flexibele en open regels!
 - a. Globale plannen
 - b. Met of zonder vergunning?
 - c. Open normen
 - d. Rechtspraak
 - e. B&W of de gemeenteraad?
- 3.6 Tijdelijke regeling omgevingsplan 2022-2029 (overgangsfase)

Tips en voorbeelden omgevingsplan

- 1. Inventarisatie
 - 2. Milieukwaliteit in je wijk
 - 3. Hulp bij omgevingsplannen
 - 4. Welke gebieden mogen worden bebouwd of in gebruik genomen?
 - 5. Vergunningplicht en meldingsplicht
 - 6. Beperking van bestrijdingsmiddelen in bepaalde gebieden
 - 7. Luchtkwaliteit verbeteren
 - 8. Maak duurzaam gebruik van daken van bedrijfsgebouwen
 - 9. Behoud van historische zandpaden
- Participatie: hoe kun je invloed hebben op de inhoud van het omgevingsplan
- 3.7 Totstandkoming omgevingsplan en rechtsbescherming
 - a. Participatie
 - b. Voorontwerp omgevingsplan
 - c. Zienswijze in de voorbereidingsprocedure
 - d. Vaststelling van het omgevingsplan
 - e. Beroep

4. De provinciale omgevingsverordening

5. De omgevingsvergunning

- a. Geen vergunning vereist
- b. Vergunning vereist
- c. Vergunning vereist voor afwijken van omgevingsplan
- d. Afwijken door herziening van het omgevingsplan
- e. Nieuwe namen van vergunningen en besluiten

6. Handhaving vragen of afdwingen van de gemeente

1

Wat betekent de Omgevingswet voor jou?

Waarschijnlijk gaat in 2023 de Omgevingswet gelden met allerlei bijbehorende regels. Deze wet en bijbehorende regelgeving bevat (bijna) alle regels en procedures op het gebied van de leefomgeving (ruimtelijke ordening, milieu, natuur en water).

De Omgevingswet is van toepassing op heel veel menselijke activiteiten:

- Bouwen,
- Bedrijfsmatige activiteiten,
- Grond storten,
- Bomen kappen,
- Natuur verstoren of aanleggen,
- Etc.

Wil je invloed uitoefenen op je omgeving? Informeer je dan goed over het omgevingsrecht- en beleid. Bijvoorbeeld door de informatie in dit document te lezen.

Wil je meer informatie? Hier vind je goede overzichten met [kerninstrumenten](#) en [uitgangspunten](#) van de wet.

1.1 Veranderingen door de Omgevingswet

Er verandert veel door deze wet. Bijvoorbeeld:

- Gemeenten en provincies krijgen meer te zeggen over hun eigen gebied, zoals over de luchtkwaliteit in de stad. Nationale belangen, zoals beschermde natuur of aanpassing aan klimaatverandering, blijft de rijksoverheid bewaken.
- Elke gemeente heeft één omgevingsplan in plaats van een groot aantal bestemmingsplannen (en eventueel beheersverordeningen).
- Het omgevingsplan is heel breed opgezet. Het

gaat over bouwen, wonen, milieu, natuur, water, recreatie, etc.: (bijna) alles wat de kwaliteit van de leefomgeving bepaalt.

- Voor minder activiteiten dan voorheen is een vergunning of melding nodig.
- Als inwoner van Nederland kun je vaker vooraf meedenken over nieuwe plannen. Maar de rechtsbescherming tegen genomen besluiten is vaak lastiger. Het meedenken vooraf is daarom belangrijk.

1.2 Nieuwe regels

Bij de Omgevingswet horen vier besluiten met meer gedetailleerde informatie :

- **Omgevingsbesluit** (Ob) : algemene procedurele regels, o.a. over vergunningverlening, omgevingsplannen en de milieu-effectrapportage. Het Ob bepaalt welke regels bestuursorganen daarbij moeten of kunnen volgen.
- **Besluit kwaliteit leefomgeving** (Bkl) : milieunormen, regels over beoordeling van vergunningaanvragen, monitoring van activiteiten. Ook het Bkl is voor bestuursorganen belangrijk.
- **Besluit bouwwerken leefomgeving** (Bbl) : eisen

aan bouwwerken en voorschriften voor het bouwen. Het Bbl is voor het bouwbedrijf en de opdrachtgever van belang.

- **Besluit activiteiten leefomgeving** (Bal) : regels voor bedrijven over activiteiten met invloed op de leefomgeving. Een overzicht van alle milieu-belastende activiteiten in hoofdstuk 3 van het Bal en een samenvatting van de geldende regels vind je [hier](#).

Ook treedt een ministeriële regeling in werking, de zogeheten **Omgevingsregeling**, met nog veel meer details.

2

Wat is een omgevingsvisie?

In een omgevingsvisie zet een gemeente, een provincie of het rijk de grote lijnen uit van de inrichting van het gebied voor de lange termijn. De omgevingsvisie vervangt allerlei visies over bepaalde thema's, zoals woonvisies, verkeers- en vervoersplannen en milieubeleidsplannen. De omgevingsvisie is dus breed opgezet en omvat 'alle' aspecten van de leefomgeving.

In de gemeentelijke omgevingsvisie kan je bijvoorbeeld zien of er plannen zijn om ergens een industrieterrein aan te leggen of een nieuwe woonwijk. Maar ook hoe de gemeente bepaalde gebieden juist wil beschermen of beheren. Visies bieden houvast bij het besturen van een land of een gemeente. De overheden mogen namelijk alleen goed gemotiveerd afwijken van hun eigen visies.

Ook de samenhang tussen verschillende thema's kan aan bod komen. Het idee is dat de overheid per gebied zoekt naar mogelijkheden om integrale oplossingen te vinden voor uiteenlopende, gecombineerde problemen of opgaven. Bijvoorbeeld de relatie tussen de behoefte aan nieuwe woningen, dewegen en rails die daarvoor nodig zijn, en de duurzame energiebronnen die worden gebruikt.

Door vooraf een milieu-effectrapportage en een natuuronderzoek ('passende beoordeling') uit te laten voeren, brengt het bestuursorgaan het gebied en de belangen goed in kaart. Je kunt er heel veel informatie uit halen. En het is goed voor zorgvuldige besluitvorming.

De omgevingsvisie moet aan een aantal beginselen voldoen (artikel 3.3 Omgevingswet), namelijk:

- het voorzorgsbeginsel,
- het beginsel van preventief handelen,
- het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en
- het beginsel dat de vervuiler betaalt.

Het Rijk, provincies en gemeenten stellen ieder een eigen omgevingsvisie op. Voor het Rijk is dit de **NOVI**, voor de provincie de **POVI** (b.v. **Gelderland**), en voor de gemeente de **GOVI**.

Zij zijn elk alleen gebonden aan hun eigen visie, maar de regering gaat er vanuit dat de overheden onderling ook rekening houden met elkaars visie.

De doelen en waarden van de POVI komen terug in de provinciale omgevingsverordening. De meeste provincies hebben zo'n verordening vastgesteld of zijn ermee bezig. Kijk [hier](#) voor een overzicht.

Check de website van je eigen of andere gemeenten om te zien hoever ze zijn met het opstellen van omgevingsbeleid. De lange lijnen van de gemeentelijke omgevingsvisie worden vertaald en uitgewerkt in het meer concrete **omgevingsplan**. Alleen de gemeente kan een omgevingsplan vaststellen. Het is bindend voor iedereen die van het gebied gebruik maakt.

2.1 Wat heb je aan de nationale omgevingsvisie?

Als je wilt zien wat de regering voor ideeën heeft over het land of jouw regio in de toekomst, of als je wilt beoordelen of bepaalde besluiten wel passen binnen het landelijke beleid, dan kijk je in de **Nationale Omgevingsvisie (NOVI)**.

Daarin legt de regering het lange termijnbeleid vast over de fysieke leefomgeving. Dat beleid werkt door in investeringen en in ruimtelijke besluiten. De allereerste NOVI is op 11 september 2020 vastgesteld door het parlement. Er kon geen beroep worden ingesteld tegen dit besluit. Inspraak was wel mogelijk.

Bij een herziening van de NOVI is inspraak weer mogelijk.

Deze omgevingsvisie gaat over onderwerpen waarvoor de landelijke overheid de lijnen uitzet. Bijvoorbeeld over de voorbereiding op zeespiegelstijging, de infrastructuur voor verkeer en voor energie, de energietransitie, de grote behoefte aan woningbouw en de hervorming van de landbouwsector. De vier belangrijkste opgaven in het komende decennium zijn:

- Duurzame energie inpassen met oog voor omgevingskwaliteit

- Ruimte voor overgang naar een circulaire economie
- Woningbouw in een stedelijk netwerk van gezonde en groene steden
- Landgebruik meer in balans met natuurlijke systemen

Er staan veel belangen in de NOVI, en het zal regelmatig voorkomen dat zij bij de besluitvorming over een gebied tegenstrijdig blijken te zijn. Denk aan woningbouw versus natuurbescherming.

In de NOVI gelden dan drie afwegingsregels:

- combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies,
- kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal, en
- afwentelen van lasten wordt voorkomen (naar tijd en plaats).

Ook spelen dan de vier beginselen een rol:

- voorzorgsbeginsel,
- het beginsel van preventief handelen,
- bestrijding van verontreiniging aan de bron, en
- het beginsel dat de vervuiler betaalt.

2.2 Wat heb je aan een provinciale omgevingsvisie (POVI)?

Als je wilt zien wat de provincie voor ideeën heeft over de fysieke leefomgeving in de provincie of jouw regio in de toekomst, of als je wilt beoordelen of bepaalde besluiten wel passen binnen het provinciale beleid, dan kijk je in de provinciale omgevingsvisie (POVI). Veel provincies hebben een POVI vastgesteld of werken eraan. De provincie kan in de POVI beleid opnemen dat gemeenten in het omgevingsplan kunnen overnemen.

Wat de provincie beslist is belangrijk voor natuur, milieu en landschap. Zij bepaalt regionaal de hoofd-

lijnen op het gebied van ruimte, water, natuur, provinciale infrastructuur, cultureel erfgoed, landschapsbescherming, etc. Dat doet ze vaak in samenwerking met de Waterschappen.

De provincies hebben onder meer landschaps- en natuurvisies opgesteld, waarin ze aandacht besteden aan de relatie van het natuur- of landschapsbeleid met andere belangrijke provinciale onderwerpen. Dergelijke visies worden vervangen door één integrale POVI.

Ook in de POVI's spelen de vier beginselen een rol:

- voorzorgsbeginsel,
- het beginsel van preventief handelen,
- bestrijding van verontreiniging aan de bron, en
- het beginsel dat de vervuiler betaalt.

Hier en hier vind je meer informatie en zie artikel 3.2 van de Omgevingswet.

Voor bescherming van natuurgebieden (Natura 2000) en gebieden uit het Nationaal Natuurnetwerk

is de provincie in principe als eerste verantwoordelijk. Meer informatie vind je hier.

Je kunt meedenken en een zienswijze indienen over een omgevingsverordening op het moment dat deze wordt voorbereid. Kijk daarvoor op de provinciale websites. Je kunt wel een zienswijze indienen, maar beroep bij de rechter als de verordening is vastgesteld is niet mogelijk.

2.3 Wat heb je aan een gemeentelijke omgevingsvisie?

Een goede gemeentelijke omgevingsvisie is belangrijk omdat de gemeente daarin in grote lijnen haar ambities vastlegt: 'dit willen we bereiken binnen zoveel jaar'. Dat beleid werkt door in investeringen en in ruimtelijke besluiten.

Als in de visie en in het omgevingsplan helder staat welke kant de gemeente op wil, dan kan zij nieuwe plannen, die daar niet bij passen, gemakkelijk afwijzen. Zijn de plannen erg vaag, dan is dat een stuk moeilijker. Het is dus belangrijk om in de visie en het plan waardevolle zaken te beschermen, zoals bomen, stilte, landschappen, gezonde lucht, etc.

Zo is de omgevingsvisie ook de basis voor het omgevingsplan. En dat plan bepaalt hoe mensen de ruimte mogen inrichten en gebruiken, wie daarover beslist en of er vergunningen voor nodig zijn. In haar omgevingsvisie kan de gemeente bijvoorbeeld vastleggen dat een nieuwe woonwijk met een

lightrailstelsel bereikbaar zal zijn. De infrastructuur (rails, perrons, stations) die daarvoor nodig is, zal vervolgens in het omgevingsplan opgenomen worden.

Dus als je natuurbeschermingsgroep wil voorkomen dat het bos in de gemeente wordt vervangen door een woonwijk, probeer dan een goede bescherming voor dat bos in de omgevingsvisie én het omgevingsplan te regelen. Kijk ook naar de provinciale omgevingsverordening: staan daar opdrachten aan de gemeente in over natuur, milieu en landschap?

Een goede omgevingsvisie voldoet aan een aantal beginselen (artikel 3.3 Omgevingswet), namelijk:

- het voorzorgsbeginsel,
- het beginsel van preventief handelen,
- het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en
- het beginsel dat de vervuiler betaalt.

2.4 Invloed op de gemeentelijke omgevingsvisie

Als burger, bedrijf, of organisatie kun je invloed hebben op de inhoud van de omgevingsvisie. Kijk op de gemeentelijke website of in de lokale nieuwsbladen of er gewerkt wordt aan een visie. Daar staat ook hoe je kunt reageren: via bijeenkomsten of zienswijzen. Je kunt ook inspreken bij gemeenteraadsvergaderingen over de visie.

Inventariseer eerst voor jezelf, of met andere organisaties samen, wat je belangrijk vindt, wat beschermd moet worden of waar een nieuwe ontwikkeling in gang gezet kan worden. Ga dan na of de omgevingsvisie daarmee overeenstemt. Bijvoorbeeld bescherming van waardevolle natuur of landschappen, goed bereikbaar openbaar vervoer, fiets- en wandelpaden, goede luchtkwaliteit, enzovoort. Je kunt ook kijken hoe het eerder geregeld was in een structuurvisie van de gemeente.

3

Wat is een omgevingsplan?

Met een omgevingsplan kan het gemeentebestuur van alles bepalen over het gemeentelijk grondgebied. Elke gemeente heeft een omgevingsplan, nadat de Omgevingswet in werking is getreden. Dit omgevingsplan vervangt de gemeentelijke bestemmingsplannen, maar ook andere lokale regels, zoals de Algemene plaatselijke verordening.

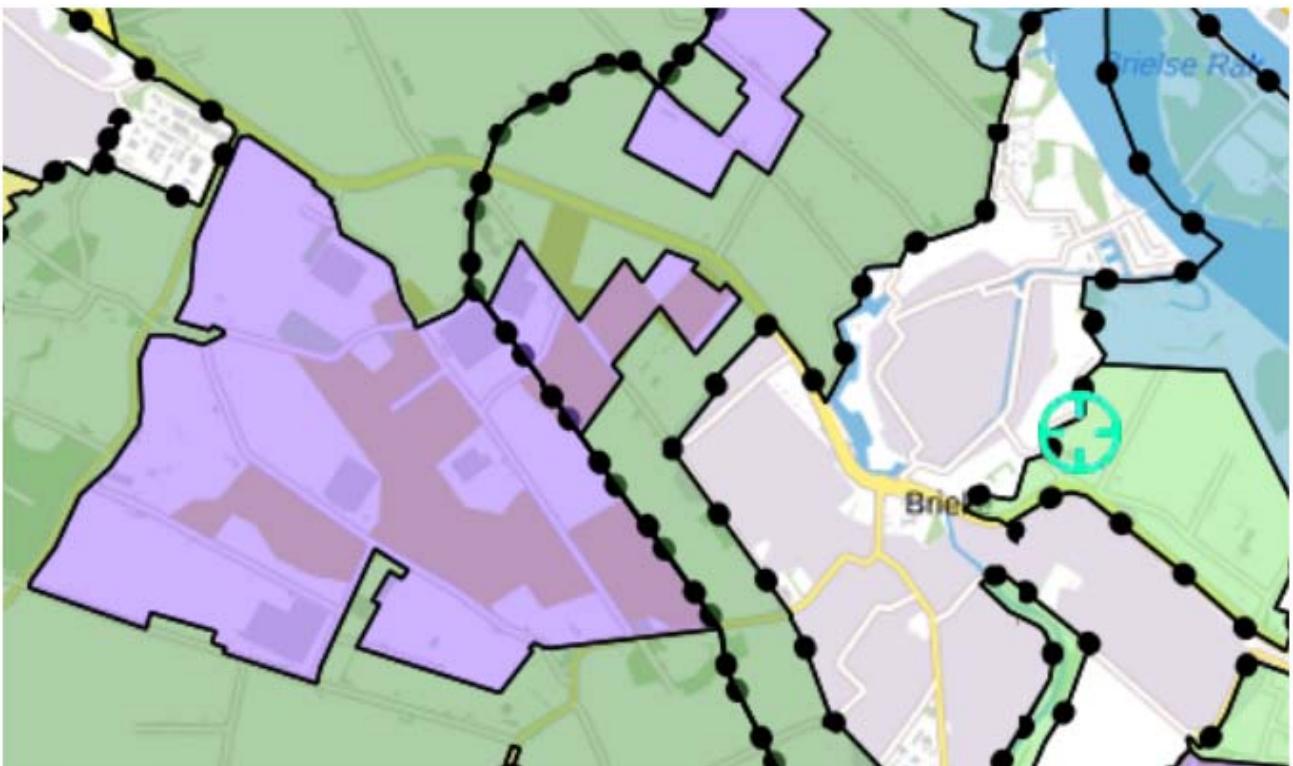
In de periode van 2022 tot 2029 moeten alle gemeenten hun plannen en regels omzetten in integrale omgevingsplannen. Er geldt overgangsrecht (zie par. 3.6). Daarnaast heeft de regering gezorgd voor extra regels (de bruidsschat), waardoor tot 2029 de bescherming blijft gelden die voor 2021 gold. De plicht om elke tien jaar het plan te herzien is vervallen. Het kan op elk moment, en het kan per deelgebied herzien worden.

Met een omgevingsplan kan het gemeentebestuur van alles bepalen over het gemeentelijk grondgebied, zoals:

- waar wel en waar niet gebouwd mag worden, en hoe dan, en of hoogbouw is toegestaan,

- waar het stil is (zoals in een woonwijk) en waar lawaai gemaakt mag worden,
- of woningen gebruikt mogen worden als Airbnb of als winkel,
- welke luchtkwaliteitseisen er gelden voor woonwijken,
- op welke pleinen of velden evenementen georganiseerd mogen worden,
- en ook welke bomen beschermd zijn of alleen mogen worden gekapt met een vergunning.

Rijkswegen en -bruggen, spoorwegen, stations, defensie terreinen, rivieren, al dan niet beschermde natuurgebieden, dijken, rijksmonumenten, etc. staan ook in het omgevingsplan. Maar over die zaken

Kaart van Brielle

beslissen in principe de provincie, het waterschap of het rijk. De gemeente moet hun instructies opvolgen.

Alle ruimtelijke plannen van gemeenten zijn te vinden op ruimtelijkeplannen.nl. Hier wordt een nieuwe tool voor ontwikkeld. Verder vind je ze op de site van de gemeente (zoals [Utrecht](#) en [Brielle](#)). Als je op de hoogte gehouden wilt worden van nieuwe

plannen in de gemeente, kun je je abonneren via de [Attenderingsservice](#).

Als je op de site inzoomt en doorklikt, kun je per adres informatie opvragen over de regels die gelden in dat gebied of per adres. De kleuren en arceringen op de kaart geven bepaalde functies weer, zoals wonen of gemeentelijk monument of natuur. In de legenda staat wat de kleuren of tekens betekenen.

3.1 Natuur en milieu in omgevingsplan

De gemeente moet rekening houden met de lokale natuur en het milieu bij het opstellen van het plan. Zoals wanneer zij bepaalt welke activiteiten (functies) op de locaties toegelaten zijn en/of als zij regels vaststelt over vergunningverlening. De gemeente kan bijvoorbeeld gebieden aanwijzen waar zij de natuur (verder) wil beschermen dan de provincie al doet. Hier kan ze dan regels aan koppelen, bijvoorbeeld dat er geen nieuwe gebouwen mogen worden aangelegd of dat er geen bomen mogen worden gekapt zonder vergunning.

Klik [hier](#) voor meer concrete tips en voorbeelden.

Een ander goed voorbeeld is de lokale bescherming van de luchtkwaliteit, volgens het schone lucht akkoord (SLA). De gemeente kan regelen dat de lucht schoner moet zijn dan landelijk is bepaald. In het landelijke [Besluit kwaliteit leefomgeving](#) zijn de Europese grenswaarden voor luchtkwaliteit opgenomen als rijks-omgevingswaarden. Daarmee stelt het Rijk een ondergrens. Gemeenten mogen zelf verdergaande normen in het omgevingsplan opnemen. Het lokaal toestaan van vuilere lucht dan de rijksnormen mag niet. Maar regels om te komen tot schonere lucht mag dus wel. Kijk bij paragraaf [Luchtkwaliteit verbeteren](#) voor meer informatie. Of lees [hier](#) hoe het in de gemeente Utrecht is geregeld.

3.2 Wat kun je met een omgevingsplan?

Alle inwoners en organisaties in de gemeente kunnen meedenken over de invulling van hun gebied en de kwaliteit van de leefomgeving. Zo kun je dus invloed uitoefenen op de kwaliteit van je leefge-

bied, op de korte en langere termijn. [Hier](#) vind je voorbeelden en tips over verbeteringen van de leefomgeving via een omgevingsplan.

3.3 Invloed op het omgevingsplan

Als burger, bedrijf, of organisatie kun je invloed hebben op de inhoud van het omgevingsplan (zie paragraaf over [participatie](#)). Dat kan door te reageren op het concept- of ontwerp- of definitieve plan, door in te spreken bij voorlichtingsbijeenkomsten en raadsvergaderingen en door overleg met de raad

of het college van B&W. Of – als het plan al vastgesteld is – door wijzigingen voor te stellen. Laat bijvoorbeeld weten wat jij op lokaal niveau belangrijk vindt, en waar volgens jou aandacht voor nodig is.

Denk aan:

- het geluidsniveau en de luchtkwaliteit in een woonwijk,
- fiets- en wandelpaden,
- bomen en waardevolle gebieden,
- en bescherming van mensen en natuur tegen de effecten van bestrijdingsmiddelen in de landbouw,
- enzovoort.

Als er een plan in de maak is, lees dan een (voor-) ontwerp-omgevingsplan goed door, en kijk of je denkt dat het in de praktijk goed zal werken. Of mis je belangrijke dingen? We hebben verschillende tips om je hierbij te helpen. En hier vind je informatie over hoe je invloed kunt uitoefenen.

3.4 Inhoud van een omgevingsplan

Wat staat er allemaal in zo'n omgevingsplan? De Omgevingswet noemt verschillende onderdelen die een gemeente in het omgevingsplan moet opnemen (Besluit kwaliteit leefomgeving, hoofdstuk 5). Bijvoorbeeld: het beschermen van de gezondheid en het milieu en beschermen van landschappelijke of stedenbouwkundige waarden en cultureel erfgoed. Verder kan het zijn dat de provincie in haar omgevingsverordening bindende regels heeft staan over de inhoud van het omgevingsplan.

a. Functies en regels

Het omgevingsplan bepaalt welke functie(s) een locatie heeft, zoals de functie wonen, kantoor, natuurgebied, etc. Ook kan de raad in het plan gebruiksregels vaststellen voor de activiteiten die daar toegelaten zijn. Bijvoorbeeld door een stuk natuur te beschermen door de locatie aan te wijzen als natuurgebied. Via regels kan de raad voorkomen dat de natuur schade lijdt, bijvoorbeeld door te bepalen dat er niet gekapt mag worden. Of alleen met een vergunning onder bepaalde voorwaarden.

b. Omgevingsplanactiviteiten

In de wet is bepaald of en voor welke activiteiten een omgevingsvergunning nodig is. Maar ook de gemeenteraad kan in het omgevingsplan bepalen dat er voor sommige activiteiten een vergunning nodig is. Dat is een omgevingsplanactiviteit. Als de gemeente geen vergunningplicht vastlegt, en ook op provinciaal of rijksniveau is deze plicht er niet, dan is er voor een activiteit dus geen vergunning nodig. Een alternatief is dat activiteiten gemeld moeten worden. Dan is de gemeente (of provincie of rijk) er

in elk geval wel van op de hoogte en kan daardoor toezicht houden. Meer hierover lees je in paragraaf de omgevingsvergunning.

c. Lokale maatwerkregels voor milieu-belastende (bedrijfsmatige) activiteiten

Het rijk heeft in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) regels voor bedrijven genoteerd om hinder en milieubelasting zoveel mogelijk te voorkomen. De gemeente kan aanvullende regels (maatwerkregels) opnemen in het omgevingsplan. Ze kan die precies op de locatie en de lokale gebruiken afstemmen, bijvoorbeeld over sluitingstijden van horeca in een bepaald gebied.

Een ander concreet voorbeeld is paragraaf 3.2.4 van het Bal. Dit gaat over het in bedrijf hebben van een zwembad. Deze activiteit kan belastend zijn voor het milieu (denk aan geluidsoverlast en het gebruik van chloor). Het Bal geeft regels over deze activiteit, bijvoorbeeld over veiligheid en openingstijden. Als de gemeente behoefte heeft aan meer voorschriften kan zij in haar omgevingsplan extra regels vaststellen (maatwerkregels), bijvoorbeeld dat het zwembad op zondag dicht is, in verband met de zondagsrust.

Een serie bestaande regels uit het Bal is tijdelijk automatisch onderdeel van het omgevingsplan (de 'bruidsschat'). Dit is zo geregeld om te zorgen dat in elke gemeente in elk geval een basisbescherming geldt van de leefomgeving op het moment dat de Omgevingswet in werking treedt.

Uiterlijk 2029 vervangen eigen regels van de gemeente de bruidsschat, want dan moet elke gemeente een volledig, alomvattend omgevings-

plan hebben vastgesteld. Per gemeente kan dat dus gaan verschillen. Lees meer over regels voor milieubelastende activiteiten in paragraaf [Omgevingsvergunning](#).

d. Maatwerkregels over bouwwerken

De technische bouweisen voor gebouwen en andere bouwwerken staan in het (landelijke) [Besluit bouwwerken leefomgeving \(Bbl\)](#). De gemeente neemt in het omgevingsplan regels op over niet-technische aspecten van het bouwen van bouwwerken. Het gaat hierbij om regels over bijvoorbeeld de bouwhoogte en het maximale bebouwingsoppervlak. Maar hier ligt ook een goede mogelijkheid voor de gemeente om extra duurzaamheidseisen aan gebouwen te stellen door middel van maat-

werkvoorschriften, zie [maatwerkregels](#). Denk aan [energiebesparing](#).

e. Gebruiksruimte

In het omgevingsplan kan de gemeente grenzen stellen aan de lokale hinder van bedrijfsactiviteiten. Denk aan de maximale hoeveelheid geluidhinder, de toegelaten geuroverlast, de gewenste lucht- en waterkwaliteit. Dit wordt de [gebruiksruimte](#) genoemd. Zo kan de gemeente hinderlijke en overbelaste situaties voorkomen of verminderen. Bijvoorbeeld: om geurhinder te voorkomen kan de gemeente een regel stellen dat horecabedrijven een afvoerpijp van twee meter hoogte boven het dak moeten hebben of anders een ontgeuringsinstallatie moeten plaatsen.

3.5 Rechtsbescherming: pas op met flexibele en open regels!

Het omgevingsplan moet de burger, de overheid en de rechter voldoende houvast geven. Het moet beschermende normen bevatten om een goede leefomgeving te waarborgen. Jammer genoeg staat niet vast of dit ook gebeurt. De Omgevingswet geeft veel mogelijkheden om plannen heel flexibel te maken. Dat is gunstig voor degenen die activiteiten willen ondernemen, zoals projectontwikkelaars en bedrijven.

Wat kun je doen tegen te veel flexibiliteit en rechtsonzekerheid? Maak tijdens de inspraak- en/of beroepsprocedure bezwaar tegen onduidelijke regels en stel een beter alternatief voor.

a. Globale plannen

De gemeenteraad kan een heel globaal omgevingsplan opstellen. De grote lijnen liggen dan wel vast (in dit gebied woningbouw, daar bedrijven). Maar beslissingen over bijvoorbeeld het aantal te bouwen woningen, de maximale geluidhinder van de bedrijven of de hoogte van gebouwen worden uitgesteld, totdat er concrete plannen zijn. Je weet tot dat moment dus niet hoe het gebied er uit komt te zien en wat dat voor effecten zal hebben op de leefomgeving. Als je wilt inspreken, let er dan op dat de regels duidelijk genoeg zijn om belangrijke zaken te

beschermen. Zoals het geluidniveau in een woonwijk.

b. Met of zonder vergunning?

De gemeenteraad kan kiezen, met of zonder vergunning:

- De gemeenteraad kan kiezen of er wel of geen vergunning nodig is voor nieuwe activiteiten. Zie ook [Tip 5](#).
- Of iedereen die zich aan het plan houdt zijn gang kan gaan, zónder vergunning.

Dat laatste is fijn als je wat wilt ondernemen, maar het risico ontstaat hierdoor dat kwetsbare zaken, zoals natuur, vernietigd worden, zonder dat iemand het in de gaten heeft.

Voorbeeld

De raad kan bepalen dat alle bomen mogen worden gekapt, behalve de bomen die op een gemeentelijke lijst staan. Alleen voor die bomen is een omgevingsvergunning nodig. (Over de omgevingsvergunning lees je meer in [paragraaf 5](#)). Dat heeft als nadeel dat er geen bericht over kap of nieuwbouw in de plaatselijke krant komt te staan, en dat je verrast kunt worden door onverwachte activiteiten. Je kunt ook geen bezwaar maken tegen de vergunning, als die

niet verleend hoeft te worden. Zorg dus dat belangrijke bomen of andere waarden worden beschermd via een vergunningstelsel.

c. Open normen

De raad kan open normen opnemen in het plan. Een voorbeeld: “er mag geen onevenredige verkeershinder optreden” of een vergunning kan alleen worden verleend als er sprake is van “goede landschappelijke inpassing”. Wat is onevenredige verkeershinder of goede landschappelijke inpassing?

De gemeente kan dat uitleggen in een beleidsregel, maar dat gebeurt niet altijd of niet meteen. Het is dan onzeker wat er met die norm bedoeld wordt. Je weet dan dus niet vooraf wanneer je verkeershinder veroorzaakt of het landschap schaadt. De gemeente kan er daardoor ook moeilijk tegen optreden, want het is niet duidelijk genoeg.

Tegen de vaststelling of wijziging van een beleidsregel met uitleg over die open normen kan je bovendien geen beroep instellen bij de rechter.

Je kunt wél zienswijzen indienen en beroep instellen tegen zo'n onduidelijke norm in het omgevingsplan, wanneer dat wordt vastgesteld.

d. Rechtspraak

De hoogste bestuursrechter heeft gezegd dat het gebruik van open normen de rechtszekerheid kan schaden ([uitspraaknr. 201804829/1/R2](#)). De gemeenteraad van het Brabantse Boekel stelde in 2018 als eerste gemeente een omgevingsplan vast voor het buitengebied. De Brabantse milieufederatie (BMF) klaagde erover dat de opgenomen voorwaarden (“goede landschappelijke inpassing”) onvoldoende duidelijk zijn. Dit schaadt de rechtszekerheid volgens de BMF. Volgens de rechter is dit echter wel toegestaan. Het omgevingsplan moet echter wel een goede balans bieden tussen flexibiliteit en rechtszekerheid.

e. B&W of de gemeenteraad?

De gemeenteraad beslist in veel gevallen over de grote lijnen in omgevingsplannen en -beleid. De raad kan besluiten om zich te beperken tot de grote lijnen en om delen van het plan of uitwerking van details over te laten aan het college van burgemeester en wethouders (B&W) (zie artikel 2.8 Omge-

vingswet). Dit is nieuw: delegatie was niet mogelijk bij het bestemmingsplan.

Maakt dit verschil voor de bewoners van de gemeente? Ja, zeker. Streef er naar dat de gemeenteraad belangrijke besluiten niet aan B&W overlaat, zonder B&W duidelijke richtlijnen mee te geven, om de leefomgeving te beschermen. Waarom?

- De gemeenteraad heeft binnen de gemeente de hoogste macht, maar na delegatie heeft hij minder invloed op besluiten van B&W. De raad kan B&W wel ter verantwoording achteraf aanspreken, maar het genomen besluit zal niet vaak teruggedraaid worden.
- Besluiten van B&W worden niet in de gemeenteraadsvergadering besproken, of bij gemeentelijke commissievergaderingen. Belanghebbenden worden niet door de raad gehoord. De politieke partijen zullen er geen debat over voeren, alleen B&W. De bewoners van de gemeente hebben daardoor minder invloed.
- Verder hangt het van de opdracht van de raad af of het college van B&W veel vrijheid heeft bij het uitwerken van de details. De raad kan strenge criteria mee geven, of het aan het oordeel van B&W overlaten. Dat laatste leidt tot rechtsonzekerheid.
- De gemeenteraad wordt democratisch gekozen, en heeft er daarom belang bij om goed naar de inwoners te luisteren. Het college van B&W wordt benoemd en is wat minder direct van de kiezer afhankelijk. Als burger ben je dus gebaat bij directe democratische vertegenwoordiging van de gemeenteraad in het besluitvormingsproces.
- Aan de andere kant is het ook heel gebruikelijk en algemeen aanvaard dat de raad zich tot de grote lijnen beperkt en dat B&W die lijnen verder uitwerken. Maar daarbij is het dus belangrijk om in te gaten te houden of de raad niet te veel of te belangrijke bevoegdheden delegeert, omdat dat niet snel meer terug te draaien is.

3.6 Tijdelijke regeling omgevingsplan 2022-2029 (overgangsfase)

De periode van de inwerkingtreding van de Omgevingswet tot 2029 is een overgangsfase. Bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet krijgen alle gemeenten automatisch een tijdelijk omgevingsplan. Veel geldende lokale regels gaan daar in op, zoals de bestemmingsplannen en de Algemene

plaatselijke verordening (APV). De gemeenten moeten voor 2029 het tijdelijke omgevingsplan omzetten in een definitief, op maat gemaakt omgevingsplan. Het moet dan voldoen aan alle regels van de Omgevingswet.

Tips en voorbeelden om het omgevingsplan te verduurzamen

In dit [overzicht](#) vind je ter inspiratie voorbeelden en suggesties om een omgevingsplan te verduurzamen. Dit document is in 2018 opgesteld door natuur- en milieuorganisaties en is gericht aan gemeenten.

Andere, heel uiteenlopende voorbeelden vind je hier:

1. Inventarisatie

Zijn er knelpunten of problemen in de gemeente, bijvoorbeeld stank, aantasting van natuur of geluidhinder? Ga, liefst samen met anderen en andere belangenorganisaties na of je oplossingen kunt aandragen, en signaleer in elk geval de knelpunten die opgelost moeten worden. Zijn er natuurgebieden, weidevogelgebieden bijvoorbeeld, die extra bescherming nodig hebben?

2. Milieukwaliteit in je wijk

In de [Atlas leefomgeving](#) kun je nagaan hoe de kwaliteit van de lucht is in de wijk of straat. Ook het geluidsniveau is aangegeven en de hoeveelheid groen in de buurt, naast nog veel meer informatie.

3. Hulp bij omgevingsplannen

Aanrader: [op deze uitgebreide site](#) vind je voorbeelden, tips en informatie over allerlei onderwerpen die in een omgevingsplan voorkomen, zoals gebieden met schone lucht, groengebieden, water, gezonde mobiliteit, etc.

4. Welke gebieden mogen worden bebouwd of in gebruik genomen?

Ga bij een nieuwe omgevingsvisie of omgevingsplan goed na welke gebieden er van functie gaan veranderen. In de omgevingsvisie wordt meestal vooraf de basis gelegd voor een verandering van gebieden in het omgevingsplan.

Als de omgevingsvisie en het omgevingsplan eenmaal het bouwen van woningen en industrie of ander gebruik toelaten in een gebied, dan wordt het lastig om te protesteren tegen de aanleg van die woningen of bedrijven of andere activiteiten. Vaak mogen ze bouwen zonder dat er een vergunning nodig is. Of er is alleen een melding bij de gemeente verplicht. Tegen het bouwen op zich kun je dan niet meer tegen protesteren, alleen nog tegen de manier waarop gebouwd wordt. Dus het moment van inspraak op de omgevingsvisie en het omgevingsplan is ontzettend belangrijk! Dat is bijna nog het enige moment waarop je invloed kunt hebben over welke gebieden voor bebouwing zijn bestemd, welke voor verkeer, natuur, landbouw etcetera.

5. Vergunningplicht en meldingsplicht

Iedere gemeente mag zelf bepalen voor welke activiteiten een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd (voor zover dat niet al door provincie of de regering is geregeld). Ook kan de gemeente bepalen dat er geen vergunningplicht is, maar een meldingsplicht, of dat er geen enkele verplichting geldt.

Dit bepaalt in hoeverre je als burger of belangenorganisatie inspraak kunt leveren. Is er geen vergunning nodig, dan wordt dit een stuk moeilijker. Dat is bovendien ook erg ongunstig voor de rechtsbescherming van belanghebbenden. En de gemeente verliest gemakkelijk het zicht op wat er in het gebied gebeurt. Dus zorg dat er voor aantasting van belangrijke waarden een vergunningplicht wordt opgenomen, zoals voor het bouwen van huizen of schuren, of het kappen van bomen.

6. Beperking van bestrijdingsmiddelen in bepaalde gebieden

In het omgevingsplan kan de gemeente het gebruik van bestrijdingsmiddelen beperken. Bewoners kunnen een gemeente ook vragen om beperking van gebruik van pesticiden, bijvoorbeeld bij bollenteelt. Deze pesticiden kunnen namelijk nadelige effecten hebben op de waterkwaliteit en/of insectenpopulaties (zoals bijen). Ook bestaat het risico dat pesticiden nadelige gezondheidseffecten veroorzaken bij bewoners.

De gemeente kan een gebied rondom een beschermd natuurgebied (zoals bijvoorbeeld een Natura 2000-gebied) of een woongebied creëren dat als bufferzone functioneert. Ze bepaalt vervolgens dat binnen de bufferzone bepaalde pesticiden verboden zijn, zoals bijvoorbeeld glyfosaat (Roundup).

7. Luchtkwaliteit verbeteren

Als je in je gemeente de luchtkwaliteit wilt verbeteren, kijk dan eerst eens wat de huidige kwaliteit is, in de [Atlas leefomgeving](#). Voor [Brabant](#) is dit een fijn hulpmiddel, maar ook andere provincies hebben zulke informatiepagina's ([Gelderland](#) bijvoorbeeld).

Laat je vervolgens inspireren en informeren op deze site, [gezondeleefomgeving.nl](#), of die van [Omgevingsweb](#). Je vindt hier voorbeelden, aanbevelingen, informatie over deskundigen, etc.. Kijk ook eens in artikel 2.1 van het [Besluit kwaliteit leefomgeving](#).

Om een idee te krijgen: je treft er een [plan uit de gemeente Utrecht](#) over een alternatieve manier van bevoorrading van winkels in de stad.

Maar ook staat er de tip om wegen verdiept aan te leggen of om bepaalde wegen te versmallen of af te sluiten, zodat er minder autoverkeer mogelijk is.

Ook de Gezondheidsraad heeft veel informatie op haar website gezet over [gezondheidswinst door schonere lucht](#).

8. Maak duurzaam gebruik van daken van bedrijfsgebouwen

Gemeenten krijgen in 2021 de mogelijkheid om te bepalen dat er zonnepanelen op het dak bij nieuwe bedrijfsgebouwen (zoals distributiecentra) moeten worden geplaatst. Of dat er op een andere manier duurzaam gebruik wordt gemaakt van die grote dakoppervlakken. Je kunt ook denken aan het vasthouden van regenwater door middel van grind of beplanting: hierdoor komt er bij buien minder regenwater in het riool terecht en blijft de lucht vochtiger en koeler op het terrein.* Het Besluit bouwwerken leefomgeving wordt hiervoor aangepast, naar verwachting uiterlijk 1 juli 2021.

Je kunt aan de gemeente voorstellen om hierop vooruit te lopen en alvast een regeling op te nemen in de omgevingsvisie en het omgevingsplan.

* Kamerbrief 23 april 2020 Betreft Regie en keuzes in het [nationaal omgevingsbeleid](#) (NOVI) p. 4 en p. 10. De Minister van BZK schrijft hierover aan de Tweede Kamer: "Dat gaat niet alleen om zonnepanelen maar ook om groenblauwe daken die water kunnen vasthouden. Daarbij wordt ook gezien welke wettelijke mogelijkheden gemeenten moeten krijgen om via maatwerk in het individuele geval, indien noodzakelijk ook in de bestaande bouw, het duurzaam gebruik van het dak te kunnen verplichten. Zie hiervoor ook de passage over de bouwregelgeving in de [brief](#) van de minister van Economische Zaken en Klimaat over de zonneladder van 23 augustus 2019."

► Bijvoorbeeld:

- Omgevingsvisie: de gemeente streeft naar duurzaam gebruik van dakoppervlakken van bedrijfsgebouwen, door hernieuwbare energie daarop te winnen, dan wel vocht vast te houden middels beplanting of op andere manieren.
- Omgevingsplan: het dak van een bedrijfsgebouw met een dakoppervlakte groter dan 100 m² wordt gebruikt voor het opwekken van zonne- of windenergie, dan wel voor het opvangen van regenwater door middel van grind of beplanting.

Disclaimer: de hierboven voorgestelde regels zijn niet getoetst op juridische houdbaarheid, en dienen alleen ter inspiratie.

9. Behoud van historische zandpaden

In Brabant, maar ook in andere delen van het land, zijn er heel wat zandpaden die al eeuwen oud zijn, soms zelfs uit de prehistorie! En ze worden nog volop gebruikt. Niet alleen door wandelaars: patrijzen nemen er zandbaden en reptielen liggen er in de zon.

Laat deze zandpaden niet verloren gaan in jouw buurt! [Kijk wat jij kan doen.](#)

Participatie: hoe kun je invloed hebben op de inhoud van het omgevingsplan

Bij het opstellen van het omgevingsplan moet de gemeente participatie van bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties mogelijk maken. Hoe dit gebeurt verschilt per gemeente, per geval. De Omgevingswet zegt niet precies hoe de participa-

tie moet worden vormgegeven, daarover beslist de gemeente zelf. De gemeente moet van te voren in elk geval bekendmaken (Artikel 16.29 Omgevingswet) hoe zij de lokale samenleving gaat betrekken bij het vaststellen van het omgevingsplan. En in het uiteindelijke omgevingsplan moet zij ook melden hoe de participatie in de voorbereiding heeft plaatsgevonden.

3.7 Totstandkoming omgevingsplan en rechtsbescherming

Hoe ziet de procedure eruit voor het vaststellen of wijzigen van een omgevingsplan?

Dat is geregeld in de Omgevingswet (onder meer paragraaf 16.3.5 e.v.), het Omgevingsbesluit (afdeling 10.1) en afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Hier vind je een korte beschrijving, Meer informatie over het vaststellen van het omgevingsplan vind je [hier](#).

a. Participatie

De gemeente moet een kennisgeving doen van het voornemen om een omgevingsplan vast te stellen. Zij laat daarin weten hoe iedereen die dat wil, mee kan denken en participeren, ook bedrijven en organisaties.

Je kunt eventueel bezwaar maken en in beroep gaan tegen dit participatiebesluit. Ben je van mening dat er te weinig mogelijkheden tot participatie zijn geweest? Dan kun je bezwaar maken tegen dit besluit en uiteindelijk eventueel naar de rechter. Hoe je bezwaar kunt indienen en beroep kunt instellen, kun je vinden in onze [juridische toolkit](#).

b. Voorontwerp omgevingsplan

Sommige gemeenten kiezen ervoor om een concept of voorontwerp-plan op te stellen, maar dat is niet verplicht. Als het wel gebeurt biedt dit een kans om vroeg in de besluitvorming invloed uit te oefenen, op een moment dat nog niet alles is besproken. Maak daar gebruik van!

c. Zienswijze in de voorbereidingsprocedure

Na het nodige vooronderzoek en vooroverleg met andere organisaties en wettelijke adviseurs stelt de gemeente een ontwerpbesluit van het omgevingsplan op. Dat maakt zij bekend in de plaatselijke media. Het ontwerpplan ligt dan zes weken ter inzage voor iedereen, en iedereen kan erop reageren in de vorm van schriftelijke of mondelinge zienswijzen. Dit heet de uniforme openbare voorbereidingsprocedure, zoals beschreven in [afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht](#).

De gemeente moet bij vaststelling van het omgevingsplan reageren op de ingediende zienswijzen.

En als ze ze wil afwijzen motiveren waarom ze het er niet mee eens is.

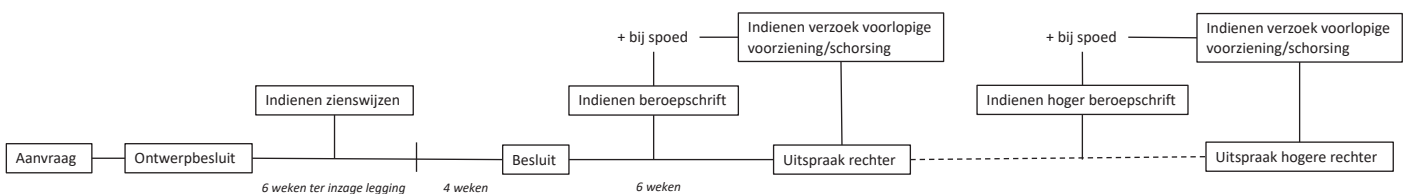
Over twee onderdelen kun je geen zienswijzen (en beroep) indienen:

- Onderdelen waarover al eerder besloten is via de omgevingsplanactiviteit-vergunning.
- Een gedoogplichtbeschikking die in het plan wordt opgenomen (behalve direct belanghebbenden en bepaalde overheidsorganen);

d. Vaststelling van het omgevingsplan

Op zijn vroegst twaalf weken na de eerste dag van ter inzagelegging besluit de gemeente om het plan vast te stellen, al dan niet gewijzigd.

Uniforme openbare voorbereidingsprocedure

c. Beroep

Als je het niet eens bent met de definitieve vaststelling van het omgevingsplan, dan kun je binnen zes weken na bekendmaking in beroep bij de bestuursrechter, de Afdeling van de bestuursrechtspraak van de Raad van State. Voorwaarde is dat je een direct belang hebt bij het besluit. Hoe je beroep kunt instellen, vind je in onze [juridische toolkit](#).

Na de uitspraak van de rechter is er geen hoger beroep meer mogelijk.

4

De provinciale omgevingsverordening

De provincie kan via instructieregels in de omgevingsverordening invloed uitoefenen op het gemeentelijke omgevingsplan. Bijvoorbeeld met het oogmerk om de provinciale natuurdoelen te bereiken. Zo zie je in de [Gelderse ontwerp-omgevingsverordening](#) dat er instructieregels in staan over het Gelders Natuurnetwerk, net als over weidevogelgebieden en rustgebieden voor ganzen.

Om een idee te krijgen zie artikel 2.39:

“Voor zover een bestemmingplan betrekking heeft op het Gelders natuurnetwerk wordt een

nieuwe activiteit of ontwikkeling alleen toegelaten als die geen nadelige gevolgen kan hebben voor de kernkwaliteiten, oppervlakte of samenhang als bedoeld in bijlage Kernkwaliteiten Gelders natuurnetwerk en Groene ontwikkelingszone.

Er is geen sprake van nadelige gevolgen voor de oppervlakte als die wordt gecompenseerd in overeenstemming met paragraaf 2.6.2.”

Gemeenten zijn gebonden aan deze instructieregels.

5

De omgevingsvergunning

a. Geen vergunning vereist

In de Omgevingswet staat welke activiteiten vergunningplichtig zijn. Je vindt dat ook in de provinciale omgevingsverordening, of in het omgevingsplan. Maar let op: de overheid streeft er naar om zo min mogelijk activiteiten vergunningplichtig te maken en in plaats daarvan zoveel mogelijk activiteiten te regelen met algemene regels. Het uitgangspunt is dat er geen vergunning nodig is, tenzij dat expliciet is geregeld. Voor kleine, onopvallende activiteiten is vaak geen vergunning nodig (de aanleg van een dakkapel bijvoorbeeld), of er moet hoogstens een melding worden gedaan bij de gemeente. Maar voor ingrijpende veranderingen in de leefomgeving is vaak wel een plan en een vergunning vereist, zoals voor de aanleg van een bedrijventerrein.

De gemeenteraad kan in het omgevingsplan regelen dat voor het bouwen van een bedrijf in een bepaalde straat geen omgevingsvergunning nodig is (een zogenaamde binnenplanse omgevingsplanactiviteit). Wel moet de bouwer zich dan houden aan de regels van het omgevingsplan, bijvoorbeeld over de bouwhoogte of over wat voor soort activiteit daar mag plaatsvinden. Gebeurt dat niet, dan kan de gemeente daar tegen optreden (Zie [paragraaf 6](#) over handhaving voor informatie over optreden tegen overtredingen).

Voor mensen die activiteiten willen ondernemen is het vaak prettig als er geen vergunning nodig is, want je hoeft vooraf niet van alles aan te vragen en af te stemmen. Dat scheelt veel tijd. Maar voor anderen, die geconfronteerd worden met die activiteit, kan het erg onhandig zijn. Je kunt je er niet op voorbereiden, er is geen inspraak of overleg mogelijk, de gemeente heeft het plan niet kunnen beoordelen en je kunt ook geen bezwaar maken tegen de vergunning, want die is er niet. (Zie [paragraaf 6](#) voor informatie over wat je wel kunt doen).

b. Vergunning vereist

Sommige activiteiten mag je alleen uitvoeren als de overheid daarvoor een of meer omgevingsvergunningen heeft verleend (of andere vormen van toestemming), zie [artikel 5.1 van de wet](#).

Ook in de provinciale omgevingsverordening of het omgevingsplan kunnen vergunningsplichtige activiteiten zijn aangegeven. Lees hoe je bezwaar of zienswijzen en beroep kunt instellen tegen zo'n vergunning.

Als je een huis wilt bouwen, heb je vaak een omgevingsvergunning nodig. Die kan bestaan uit twee delen: één voor de technische eisen aan het gebouw, die in het [Besluit bouwwerken leefomgeving](#) staan.

Daarnaast kan de gemeente in haar eigen gebied een vergunningplicht vastleggen in het omgevingsplan. Dan heb je bijvoorbeeld een omgevingsvergunning nodig voor het gebruik van het huis als kinderopvangadres. Of voor afwijking van de lokale bouwregels, zoals over bijgebouwen. Dat wordt een omgevingsplanactiviteit genoemd en die kan voor alle onderdelen van de leefomgeving gelden. Zo kan het houden van dieren vergunningplichtig worden gemaakt, of het kappen van bomen of het bouwen van een schuur in de wei.

c. Vergunning vereist voor afwijken van omgevingsplan

Sommige activiteiten passen niet in het omgevingsplan, bijvoorbeeld als de activiteit niet voorzienbaar was. De gemeente kan dan toch een vergunning verlenen (de buitenplanse omgevingsplanactiviteit). In het omgevingsplan staat een regeling hoe de gemeente met dit soort afwijkingen wil omgaan, in de vorm van een beoordelingskader. De raad stelt die regeling vast. Hij kan de beoordeling van de afwijkende plannen aan B&W overlaten, met een adviserende functie voor de raad, of voor bepaalde vergunningen het recht van bindend advies.

Er zijn twee dingen waar je op moet letten:

- de gemeenteraad moet zelf regelen dat hij die adviesfunctie krijgt: hij kan het ook helemaal aan B&W overlaten. Dat is niet aan te raden! De gemeenteraad kan zo zijn democratische controlefunctie niet uitoefenen.
- de gemeente kan op deze manier als ze dat wil iedere afwijking toestaan! Het is daarom belangrijk dat er ook grenzen staan in het beoordelingskader. Bijvoorbeeld: Het college van B&W verleent geen vergunning voor het bouwen van gebouwen in het gemeentelijke monumentale stadspark.

Het is hierbij goed om te weten dat de vergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit binnen vijf jaar in het omgevingsplan opgenomen moet worden. Tegen die aanpassing van het omgevingsplan is dan geen beroep meer mogelijk, omdat er al over besloten is, in de vorm van de vergunning.

d. Afwijken door herziening van het omgevingsplan

Wat gebeurt er als de gemeente een vergunning wil verlenen voor een ingrijpende verandering, terwijl het plan dat echt niet mogelijk maakt? Ook niet met een buitenplanse omgevingsvergunning? Dan zijn er twee mogelijkheden.

- Er wordt een projectbesluit genomen. Een projectbesluit is een soort speciale vergunning waarbij het hoogste orgaan van de gemeente, namelijk de gemeenteraad, toestemming geeft om een project te realiseren door afwijking van het omgevingsplan.
- Als een projectbesluit geen optie is, kan het omgevingsplan op het knellende punt worden herzien. Stel dat een bepaald monumentaal pand extra is beschermd, en er kan geen vergunning worden verleend om iets met het pand te doen. Als de gemeenteraad zou willen besluiten om het te laten slopen en vervangen door hoogbouw, dan betekent het dat de hele omgevingsplanprocedure doorlopen moet worden (zie [paragraaf 3.7 Totstandkoming omgevingsplan en rechtsbescherming](#)) en dat de gemeenteraad daarover beslist. Er is ook beroep mogelijk als zo'n herzieningsbesluit wordt genomen. Zo wordt voorkomen dat de gemeente al te gemakkelijk van een omgevingsplan afwijkt.

e. Nieuwe namen van vergunningen en besluiten

Hier staat een handige tabel waarin staat hoe de vergunningen nu heten en hoe ze in de Omgevingswet gaan heten.

6

Handhaving vragen of afdwingen van de gemeente

Merk je op dat iemand in je omgeving zich niet aan het omgevingsplan houdt? Dan kun je de gemeente hiervan op de hoogte stellen en een schriftelijk handhavingsverzoek indienen.

De gemeente heeft een 'beginselplicht tot handhaving' bij een overtreding van de regelgeving. Ze kan het verzoek alleen met goede argumenten afwijzen.

Het is verboden om een terrein of een gebouw of bouwwerk te gebruiken in strijd met het omgevingsplan. Bijvoorbeeld door milieubelastende activiteiten te ondernemen in een woonwijk of te bouwen zonder de vereiste vergunning. Het is ook verboden om een bouwwerk of gebouw te laten staan als daar geen vergunning voor is verleend.

De gemeente heeft de taak om in de gaten te houden of iedereen zich houdt aan deze regels, en om te handhaven wanneer mensen of bedrijven dit niet doen. De gemeente kan dan een last onder bestuursdwang, een last onder dwangsom, of een bestuurlijke boete opleggen. Wat dit precies inhoudt lees je [hier](#).

Merk je op dat iemand in je omgeving zich niet aan het omgevingsplan houdt? Dan kun je de gemeente hiervan op de hoogte stellen en een schriftelijk handhavingsverzoek indienen. De gemeente heeft een 'beginselplicht tot handhaving' bij een overtreding van de regelgeving. Ze kan het verzoek alleen met goede argumenten afwijzen.

De gemeente moet binnen acht weken reageren. Als de gemeente besluit niet handhavend op te treden, dan moet zij uitleggen waarom. Ben je het hier niet mee eens, dan kun je bezwaar maken, en eventueel beroep instellen bij de bestuursrechter. Hoe je bezwaar kunt indienen en beroep kunt instellen, vind je in onze [juridische toolkit](#).

Daar vind je ook informatie hoe je in zo'n geval een voorlopige voorziening kunt aanvragen bij de rechter als er onomkeerbare schade dreigt of als er andere spoedeisende redenen zijn om in te grijpen. Betrek er in zo'n geval ook de politie bij.

Actie-toolkit stap **1** **2** **3** **4**

Omgevingswet 2020

Deze juridische informatie hoort bij stap 4
uit onze actie-toolkit om succesvol actie te voeren.

Je vindt alle stappen op

milieudefensie.nl/doe-mee/actie-toolkit

Milieudefensie
Friends of the Earth Netherlands
Postbus 19199, 1000 GD Amsterdam
service@milieudefensie.nl
www.milieudefensie.nl

© Milieudefensie, juli 2021
herzien in december 2022